

tyisi pääasiassa referoimaan lukemaansa, vaan antaa alkuperäisten kirjoittajien puhua pitkäänkin, monesti näköisteksteinä. Ilkeämielisesti tulkiten näin mittavaa suoraa lainaamista voisi pitää vaikkapa laiskuutena ja siltä se kai näyttäisikin, jollei näytteitä seuraisi ammattimiehen taidolla esitetty analyysi. Nyt pitkästäkin näköislainauksesta tulee vertailukappale, havainnollistaja.

Opinionens tryck opettaa lehdistöhistoriaa harrastaneelle paljon ja todennäköisesti paljon enemmän nykypäivää väkevästi elävälle nuorelle toimittajapolvelle, jonka parissa tuntuu elävän vankka usko siitä, että se mitä journalismista on opittu ja opitaan, on lähtöisin tästä päivästä.

Pentti Salmelin

Kaksi sähköisen viestinnän perusteosta

Radion ja television ohjelmatyön perusteet (Mikko Anttikoski, Juhani Helenius, Pertti Korpinen, Kirsti Penttinen, Arto Röyskö). Espoo, Weilin&Göös, 1986. 289s.

BRUUN, Mikko & KOSKIMIES, Ilkka & TERVONEN, Ilkka. Uutisoppikirja, Helsinki, Tammi, 1986. 333s.

Niinkuin nimikin sanoo, **Radion ja television ohjelmatyön perusteet** jakaantuu jokseenkin tasan kahtia: radion ohjelmatyön perusteisiin ja television ohjelmatyön perusteisiin.

Kirjan ensimmäisessä osassa käydään läpi hyvin kattavasti lähes kaikki mahdollinen radioon liittyvä. Teksti on helppo luettavaa ja selkeää, paikoin jopa itsestäänselvyksiä sisältävää. Mutta ehkä helppous on paikallaan, kun on käsissä alan perusteisiin johdettava teos.

Kaikkien asioiden mukaan ottaminen tuo kuitenkin kirjaan läpijuoksun maun, monet kiinnostavat ja radiotyön kannalta keskeiset asiat sivuutetaan vain mainin-

nalla. Esimerkiksi radio-ohjelman rakenteet, joka on ohjelmatyön peruskysymyksiä, ohitetaan muutaman sivun esittelyllä, vaikka olisi kokonaisen kirjan arvoisen asia.

Kirjassa on joitakin kiinnostavia ja ehkäpä alaan perehtyvää innostaviakin jaksoja. Esimerkiksi ääniopista ja tehosteista kertovat luvut johdattelevat äänteen maailmaan selkeästi, ja ovat oivana muistutuksena äänten mahdollisuuksista tänä aikana, jolloin radio-ohjelmat ovat kuivuneet puhe-musiikki-puhelinhaastattelun ohjelmiksi.

Radioilmaisusta kirja siirtyy kuvailemaan radiotyötä. Selkeästi se esittelee eri työvaiheisiin osallistuvien ammattinimikkeitä, ohjelman suunnittelua ja erilaista radio-ohjelman tekoon liittyvää paperityötä. Hiukan häiritsevästi tuntuu tässä jaksossa "yleisradiolaisuus". Saattaa myös olla, että jälleen vain lyhyille maininnoille jäävät nauhakartat, ajolistat, käsikirjoitukset ja koostamissuunnitelmat jäävät asiaan perehtymättömälle lukijalle tämänkin jälkeen oudoiksi käsitteiksi. Kuvat olisivat selkeyttäneet asiaa.

Radiotyön eri vaiheista kirja kertoo olennaisia asioita lyhyesti ja tiiviisti. Mutta herää jälleen kysymys, ymmärtääkö radion studiossa käymätön lukija kirjan antia selkeydestä huolimatta, sen verran tekninen aihe on.

Kirjan toisessa, televisiota käsittelevässä jaksossa on pääpiirteittäin samat ongelmat kuin ensimmäisessäkin. Kirja pyrkii käymään läpi lähes kaikki television ohjelmatyön liittyvät peruskysymykset. Tämä aiheuttaa jälleen läpijuoksun makua.

Kirja johdattelee yleisten kysymysten avulla television maailmaan. Se korostaa - aivan oikein - televisiotyössä suunnittelun merkitystä ja eri ammattiryhmien mukaan ottamista työprosessiin riittävän ajoissa. Mutta toimintaverkkojen kuvausta olisi ehkä voinut yksinkertaistaa. Tarvitseeko aloittelevan toimittajan tuntea näinkin monimutkaisen ohjelmatyön kulku?

Luvussa **Valmistautuminen** toteutukseen kirja moitteettomasti esittelee eri kuvakoot, kameran korkeuden, kuvakulmat ja objektiivit. Erittäin havainnollinen on piirros, joka kuvaa zoomauksen ja kamera-ajon eroa.

Kun kirjaan on otettu mukaan sekä yksikameratyöskentely että monikameratyöskentely, tulee televisio-osuudesta pakostakin pinnallinen. Kaikki tarpeellinen kyllä mainitaan kuvasomittelusta, huomiopisteestä, kuvan rajauksesta ja valaistuksesta lähtien. Suojaviiva saa kirjassa liiankin perusteellisen selvitksen. Jälleen: tarvitseeko aloittelevan televisiotoimittajan heti hallita studiokeskustelujen monimutkaista suoja-
viiva-kuviota?

Kirjasta jää kaipaamaan journalistisempaa otetta kaiken tekniikan keskellä, journalismistahan radion ja television ohjelmatyössä kuitenkin on kysymys. Näistä varauksista huolimatta kirja on kattava ja antoisa perusteos alaa opiskelevalle. Radion ja television parissa työkennelleelle kirja käy lähinnä kertauksesta, varsinaista uutta siinä ei alaa tuntevalle ole.

Uutisoppikirja

Uutisoppikirja on esipuheensa mukaan ensimmäinen yritys tuottaa kestävä ja riittävän laaja perusoppikirja uutistoinnasta, erityisesti sähköisen viestinnän näkökulmasta. Kirjan yhtenä tavoitteena on ollut myös rakentaa suomalainen näkökulma radio- ja televisiojournalismiin ja sen käytäntöön.

Näissä molemmissa itselleen asettamissaan tehtävissä kirja onnistuu hyvin. Se alkaa raskaalla ja monesta muustakin yhteydestä tutulla pohdiskelulla objektiivisuudesta ja informatiivisuudesta. Jatkossa kirja johdattelee kiintoisasti uutistuotannon historiaan ja uutiseen journalismiin erityisenä muotona. Ensimmäinen luku tuo selkeästi esille suomalaisen uutisajattelun, uutisten valintaperusteet ja uutisten suhteellisuuden.

Kaiken kaikkiaan Uutisoppikirjaa leimaa selkeys ja helppolukuisuus. Mutta useiden kirjoittajien myötä kirjaan on tullut myös epätasaisuutta. Kirjassa esitellään Yleisradion uutisorganisaatio perusteellisesti. Uutistoimistojen yhteydessä pohditaan kansainvälistä tiedotusjärjestystä, uutistoimistojen roolia, kirjeenvaihtajien merkitystä jne. Uutistointajista kertovassa osuudessa hahmotellaan toimittajien ammattilaistumiskehitystä ja kahden Yleisradion uutistointajajan työtä. Tämä luku on monipuoli-

nen ja tuo kiinnostavaa taustaa uutistointajaksi aikovalle. Mutta lukua rasittavat liiankin yksityiskohtaiset tiedot Yleisradion päivärutiineista.

Uutisten tekemisestä kertovassa luvussa päästään sitten vihdoin käyttämään muotisanaa diskurssi, ehkäpä turhaan, koska saman asian olisi voinut sanoa selvemmin suomeksi. Uutissähkeen kirjoittamiseen kirjassa uhrataan melkoinen sivumäärä hyvinkin havainnollista tekstiä sähkenäytteineen. Tämä lienee perusteltua, koska sähke on uutistuotannon peruselementti. Sen sijaan varsinaisen uutisraportin teko jää vain lyhyen kuvailun varaan.

Ehkä heikoimmalle tässä kirjassa jää uutisten kuvallinen toteutus. Tähän vaikuttaa sekin, että kuvallista toteutusta valottavat kirjan ainoat kuvat ovat niin pieniä, että niistä hädin tuskin saa selvän.

Kirjan lopussa on muutama kymmenen sivua aiheesta ilmaiseva ihminen. Niin tärkeä ja keskeinen kuin aihe televisio- ja radiotoimittajan työssä onkin, luku jää koko kirjassa irralliseksi.

Kaikkiaan ote on journalistisempi kuin Radion ja television ohjelmatyön perusteet -kirjassa. Ehkä parhaiten Uutisoppikirja palvelee Yleisradioon uutistointajaksi aikovaa. Mutta myös muille, esimerkiksi tiedottajille ja yleensä toimittajiksi aikoville, kirja tuo selkeän näkökulman radion ja television uutisjournalismiin ja sen käytäntöön Suomessa.

Helena Itkonen